

Справа «Ван Раальте проти Нідерландів» (Van Raalte v. the Netherlands)

У рішенні, ухваленому 21 лютого 1997 року у справі «Ван Раальте проти Нідерландів», Суд одногосно постановив, що:

- мало місце порушення ст. 14 Конвенції і Протоколу № 1, яке полягало у наданні пільги не сплачувати податок у Фонд дітей неодруженим бездітним жінкам у віці 45 років і більше, якою, однак, не користувалися неодружені бездітні чоловіки того ж віку.

Суд відхилив прохання заявника відшкодувати збитки та компенсувати моральну шкоду. Йому було присуджено певну суму лише як компенсацію судових витрат.

Обставини справи

Заявник, пан Антон Ван Раальте, народився у 1924 року, проживає у м. Амстердамі. Одруженим не був, дітей не має.

30 вересня 1987 року податкова адміністрація прийняла рішення про сплату заявником за 1985 року податків, які встановлювалися різноманітними обов'язковими програмами соціального забезпечення, зокрема і тими, що започатковані Генеральним Актом про утримання дитини.

Заявник подав заперечення до інспектора з прямих податків. Він доводив, що оскільки Генеральний Акт звільнив неодружених жінок віком старше 45 років від обов'язку сплачувати податки згідно встановленої схеми, не звільнивши від цього неодружених чоловіків того ж віку, то таке оподаткування є дискримінаційним. Інспектор відхилив заперечення 25 листопада 1987 року.

Позивач подав апеляцію до відділу оподаткування Амстердамського апеляційного суду, навівши статистичні дані, з яких випливало, що дуже небагато дітей було народжено від чоловіків віком від 45 років. Апеляцію відхилено 6 жовтня 1989 року. Апеляційний суд постановив, що різниця в ставленні до жінок і до чоловіків викликана не статевими ознаками, а біологічними особливостями та відмінностями, пов'язаними із репродуктивною функцією.

Апеляція була відхилена Верховним Судом 11 грудня 1991 року. Було зазначено, що хоча у 1989 році жінок віком старше 45 років і позбавили привілею не сплачувати внески у Фонд Дитини, Верховний Суд не бачить підстав для визнання такого привілею за неодруженими чоловіками віком від 45 років станом на 1985 рік.

Зміст рішення Суду

Суд наголосив, що ст. 14 не може діяти самостійно, вона доповнює інші нормативні частини Конвенції та її протоколів і, відповідно, не може бути застосована, якщо факти справи не належать до предмету регулювання однієї чи декількох відповідних частин Конвенції.

Суд визнав, що дана справа торкалася права держави «забезпечити сплату податків чи інших зборів» (згаданого у ст. 1 протоколу № 1). Саме тому стаття 14 Конвенції була визнана такою, що підлягала застосуванню.

Проаналізувавши обставини даної справи та принципи ст. 14 Конвенції, Суд розглянув питання про те, чи було в даному випадку, насправді, різне ставлення до осіб в однакових ситуаціях. На це питання Суд дав ствердну відповідь, яка водночас визнавала, що встановлена різниця ґрунтувалась на ознаках статі.

Вдаючись до такої диференціації у національному законодавстві, уряд прагнув вшанувати почуття жінок певного віку, які не мали та, ймовірно, ніколи не матимуть дітей.

Визнаючи, що держава діяла в межах національної юрисдикції, запроваджуючи обмеження щодо обов'язку сплачувати внески до програм соціального забезпечення, Суд зауважив, що такі винятки повинні стосуватися і чоловіків, і жінок, якщо тільки не було достатніх підстав, щоб обґрунтувати таку диференціацію.

У даній справі існування таких аргументів не було доведено в суді. Адже жінка у віці

понад 45 років може народити дитину, а чоловік 45 років чи молодший може бути нездатний до запліднення.

Більше того, неодружена бездітна жінка віком 45 років чи старша, яка може користуватися пільгами відповідно до згаданого акта, могла би взяти шлюб із чоловіком, який вже має дітей від попереднього шлюбу. Нарешті, аргумент про те, що стягнення внесків до Фонду Дитини з неодружених бездітних жінок накладає на них несправедливе емоційне навантаження, так само може бути застосований і до бездітних чоловіків чи бездітних пар.

Зважаючи на вищенаведене, жодні законно вмотивовані прагнення захистити почуття бездітних жінок певного віку не виправдовують різниці у ставленні до особи за ознакою статі.

Отже, було порушено ст. 14 Конвенції разом зі ст. 1 Протоколу № 1.

Заявник вимагав повернення йому внесків, сплачених на підставі Акта у 1985-1988 роках, а також компенсації за завдану йому немайнову шкоду і відшкодування судових витрат.

Суд зазначив, що визнання порушення ст. 14 Конвенції разом зі ст. 1 Протоколу № 1 не дає заявникові права на зворотнє звільнення від обов'язку сплачувати внески. Суд також постановив, що його рішення саме по собі вже є достатнім для компенсації немайнової шкоди. Проте Суд задовольнив усі вимоги заявника щодо відшкодування судових витрат.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.